

Takács István – M. Takács Péter:

GONDOLATOK A TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓ KÉRDÉSKÖRÉRŐL A TARTALÉKOS RENDSZER ÉS A VÉDELEMGAZDASÁG TÜKRÉBEN

DOI: 10.35926/HSZ.2026.5.8

ÖSSZEFOGLALÓ: A tanulmány a védelemgazdaság és a társadalmi integráció katonai összefüggéseit, multidimenzionális természetét vizsgálja. Rávilágít arra, hogy a védelemgazdaság nem csupán gazdasági és katonai célokat szolgál, hanem képes hozzájárulni a társadalmi kohézióhoz, esélyegyenlőséghez és munkahelyteremtéshez is. A társadalom széles rétegeinek bevonása – különösen a fiatalok, nők és alulreprzentált csoportok részvétele – kulcsfontosságú a fenntartható nemzetbiztonság szempontjából.

KULCSSZAVAK: etikai dilemmák, haderő szocializáció, katonai siker, társadalmi integráció, védelemgazdaság

A SZERZŐKRŐL:

- Takács István: NKE Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz (ORCID: 0009-0002-0527-5102)
- M. Takács Péter: NKE, Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz (ORCID: 0000-0002-6284-6744)

A TÁRSADALMI, INTÉZMÉNYI INTEGRÁCIÓ

A társadalmi integráció kapcsán nem írhatunk egzakt és általánosan elfogadott jelentéstartalomról.¹ Az utóbbi években a foglalkozás szerinti csoportosításon alapuló rétegződésmodellek integrációs erejének csökkenését mutatta be számos tanulmány.² A társadalmi tagozódás valós képének elemzéséhez a fogyasztás, az értékek, az integráció és a kapcsolatok vizsgálata nyújthat segítséget.³ Ezek alapján elfogadjuk azt az értelmezést, hogy az egyén és/vagy intézmény egy csoporttal, közösséggel úgy tud együttműködni, hogy minimálisan elfogadja az adott szerveződés saját értékeit és normáit.⁴ Más szavakkal, a társadalmi integráció azon módszerek, cselekvések és eszközök összességét jelenti, amiken keresztül a társadalom tagjai kölcsönhatásba lépnek, kapcsolatot tartanak fenn egymással, valamint elfogadják, erősítik a közösségükhöz való tartozásukat.⁵

¹ Bocz 2022.

² Habermas 2005; Crompton et al. 2000.

³ Dupcsik–Szabari 2015; Szabari 2015; Gerő–Kovách 2015; Kovách et al. 2015.

⁴ Dupcsik–Szabari 2015: i. m.; Szabari 2015: i. m.; Kovách et al. 2017.

⁵ Kovách–Kristóf 2012.

Integrációs mechanizmusoknak tekinthetők azok a csoportos, intézményi vagy egyéni cselekvések, elképzelések, beállítódások, normák és értékek, amelyek lehetővé teszik és létrehozzák, valamint javítják az integráció szereplőinek kooperációját. Alapvető fontosságú az összetartozás érzését formáló – azt erősítő vagy gyengítő – hatások felismerése és kezelése, az integrációval összefüggő kommunikációs zavarok megelőzése, valamint a konfliktusok kialakulásának és eszkalációjának visszaszorítása.⁶

Egy integrált társadalomban a szabályok, normák és intézmények mindenki részére törvényszerű és helytálló formában vannak jelen. „Integrált társadalomban az azt alkotó elemek összekapcsolódása, kooperációja ismert és elfogadott.”⁷ Az integráció a társadalmi újratermelés alapja, amely keretrendszerként a szabályok, értékek és normák írott és íratlan formájában biztosítja az együttműködést, kiszámíthatóságot, biztonságot. A dezintegrációban nem, vagy csupán részben adottak az együttműködés követelményei. Köznapi értelemben az integrált társadalom a működőképesség, ezzel szemben a dezintegrált társadalom a szét-esés szinonimája. Az integráció felé mutató cselekvéseket, értékeket, képzeteket, normákat, amelyek növelik, fenntartják, javítják az együttműködési hajlandóságot, az összetartozás érzését vagy éppen szerepük szerint csökkentik a kommunikációs zavarokat, konfliktusok számát, mélységét és gyakoriságát, integrációs mechanizmusnak nevezzük.⁸

Az iskolának mint integrációs intézménynek elsődleges szerepe van a különböző szociális háttérű gyerekek közös szocializációjában, így a közelítésükben is. A közös tananyag, a mindannyiuk által megélt helyzetek, az együtt átélt élmények, valamint az eltérő tapasztalatokkal való szembesülés és megértés alkalmi mind fontosak a nemzedékek integrációjában, még akkor is, ha ezután már dezintegrációs események érhetik őket. A hosszú nevelési-oktatási folyamat önmagában is integráló hatású. Belsővé teszi a szabályokat, továbbítja a társadalom főbb szerepeit, viszonyait, valamint átadja a társadalomban uralkodó attitűdöket, gondolatokat. Feladata segíteni és elfogadtatni ezeket – úgyszólván keretfeltételként – a felnövekvő generációk minél szélesebb rétegével, akik így részévé válnak a társadalomnak. Ugyanakkor az iskola integratív hatása lehetőséget teremt a rendszer könnyedebb működésére és az egyenlőtlenségek konzerválására is.

A lokális társadalmi külső és belső integrációban jelentős a szerepe a helyi iskolának mint a társadalmi státusz megszerzésének legfontosabb színtere. Erős kölcsönhatást figyelhetünk meg az oktatási bürokrácia értékközvetítése, a helyi társadalom működése és a tanárok iskolai és civil társadalmi szerepei között.⁹ A település és az iskola kapcsolatában és társadalmi funkciójában átalakulások történtek az oktatáspolitikai változások, önkormányzati és közigazgatási funkciók, valamint a regionális egyenlőtlenségek hatására.¹⁰ Az oktatáspolitikai problémák az iskolarendszerben növelik a társadalmi hátrányokat, és gyengítik a szociális integrációt.¹¹

⁶ Kovách 2023.

⁷ Dupcsik–Szabari 2015: i. m. 61.

⁸ Dupcsik–Szabari 2015.

⁹ Kovách–Megyesi 2012.

¹⁰ Kozma 2002.

¹¹ Kovács 2012.

INTÉZMÉNYI INTEGRÁCIÓ A HONVÉDSÉGBEN ÉS A TARTALÉKOS RENDSZERBEN. A MODERN HADERŐSZERVEZÉS STRUKTURÁLIS ÉS TÁRSADALMI KIHÍVÁSAI

A honvédség intézményi struktúrájának átalakítása, valamint a tartalékos rendszer fejlesztése az elmúlt évtizedek egyik legösszetettebb szervezeti és stratégiai kihívása, amely túlmutat a klasszikus haderőfejlesztés logikáján, és mélyebb társadalmi, közigazgatási, valamint nemzetbiztonsági folyamatokat érint. Az intézményi integráció ebben a kontextusban nem pusztán adminisztratív összevonásokat jelent, hanem egy komplex szervezeti átalakulást, amely a haderő különböző elemei – a hivatásos és szerződéses állomány, az önkéntes tartalékos rendszer, valamint a civil együttműködési partnerek – közötti együttműködési képességek újraformálását célozza.

A Magyar Honvédség korszerűsítése során egyre inkább előtérbe került az a felismerés, hogy a hatékony védelmi rendszer nem kizárólag a professzionális katonai állományra építhető, hanem szükség van egy olyan hibrid modellre, amelyben a tartalékos rendszer szervesen kapcsolódik a reguláris erőkhöz. Ez nem csupán a hatékonyság növelését szolgálja, hanem hozzájárul a gyorsabb reagálóképesség és a válsághelyzetekben történő rugalmas bevetethetőség megerősítéséhez is. Az integrációnak több – szervezeti, technológiai, képzési – síkja van, valamint társadalmi és politikai hatásaival is számolni kell.

A modern tartalékos modellnek kettős funkciót kell betöltenie: egyrészt kiegészítő erőként támogatja a hivatásos haderőt, másrészt egyfajta „híd” szerepet játszik a hadsereg és a civil társadalom között. Ez utóbbi különösen fontos abban a tekintetben, hogy a társadalmi honvédelmi tudat megerősítéséhez szükség van olyan állampolgári mintákra és részvételi lehetőségekre, amelyekkel a civil lakosság is aktív szerepet vállalhat a nemzetbiztonság fenntartásában.¹²

Az intézményi integráció ugyanakkor nem mentes az ellentmondásoktól és kihívásoktól. Az egyik fő nehézséget a kulturális¹³ és szervezeti különbségek jelentik, amelyek az eltérő szolgálati típusok (hivatásosok, szerződésesek és tartalékosok) között húzódnak. A hatékony integráció megköveteli az egyenlő bánásmódot, a képzési és előmeneteli lehetőségek harmonizálását, valamint az erőforrások – ideértve a pénzügyi, logisztikai és humánkapacitásokat – arányos és igazságos elosztását, különös tekintettel az egyes alegységek közötti eltérésekre (például a felszereltség szintjében, a kiképzési lehetőségekhez való hozzáférésben vagy az infrastruktúra minőségében). Továbbá fontos kihívást jelent a társadalmi toborzás és megtartás kérdése is: hogyan lehet hosszú távon motiválni a civil lakosságot arra, hogy önkéntes alapon csatlakozzanak a tartalékos rendszerhez, és hogyan biztosítható az, hogy a tartalékosok szolgálata ne sértse alapvető civil életvitelüket, munkahelyi és családi kötelezettségeiket.

Ezzel összefüggésben az oktatás, a kommunikáció és a társadalmi érzékenyítés eszközei kulcsfontosságúvá válnak. A honvédelmi nevelés iskolai és egyetemi szinten történő beemelése, a helyi közösségek bevonása, valamint a tartalékos szolgálat pozitív társadalmi megítélésének erősítése nélkülözhetetlen feltételei annak, hogy az intézményi integráció ne csak adminisztratív struktúraátalakítás maradjon, hanem valódi társadalmi kohéziót is teremtsen.

Az intézményi integráció a honvédség és a tartalékos rendszer között egy hosszú távú, stratégiai fontosságú folyamat, amely túlmutat a haderőn belüli struktúraváltáson. A cél egy

¹² Manigart 2007, 332.

¹³ Kier 1995, 65–93.

olyan komplex, rugalmas és társadalmilag beágyazott védelmi rendszer kialakítása, amely képes reagálni a 21. század biztonsági kihívásaira, miközben fenntartja az állampolgári részvétel és a nemzeti elkötelezettség értékeit. Az ehhez szükséges politikai akarat, társadalmi támogatottság és szakmai felkészültség megléte döntő tényezője lesz annak, hogy ez a modell sikeresen működő rendszerre válik-e a jövő Magyar Honvédségében.

RENDSZERINTEGRÁCIÓ – GAZDASÁGI INTEGRÁCIÓ

A Magyar Honvédség általános jellemzője, hogy folyamatosan fejlődik a szervezeti és képességstruktúrája, amely elsősorban a beszerzésekben és a beruházásokban – különösen az új haditechnikai eszközök rendszeresítésében, valamint az infrastruktúra fejlesztésében – mutatkozik meg. A honvédség jövője nemcsak a csúcstechnológiák és a fenntartható technológiai megoldások alkalmazásában, valamint a korszerű munkakörülmények megteremtésében rejlik, hanem legalább ilyen mértékben az oktatás, a képzés és a kiképzési rendszer folyamatos fejlesztésében is.

A technológiai fejlesztések és a fenntarthatóság egyidejű előtérbe helyezése kulcsfontosságú a védelmi szektor hatékonyságának növelése és versenyképességének javítása szempontjából. A gazdasági integráció és a honvédelem közötti kapcsolat nem csupán technikai kérdés, hanem mélyebb társadalmi és politikai összefüggésekkel is bír, amelyek kihatnak az ország nemzetbiztonságára, gazdasági fejlődésére és társadalmi kohéziójára.¹⁴ A Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program keretében, amely Magyarország honvédelmi rendszerének modernizálását és fejlesztését célozza, egyértelműen felismerhető az a törekvés, hogy az ország a saját hadiipari kapacitásait erősítse,¹⁵ és ne csupán külső forrásokra, hanem hazai termelésre is támaszkodjon. A gazdasági integráció ebben az értelemben azokat a mechanizmusokat és folyamatokat foglalja magában, amelyek biztosítják, hogy a honvédelmi szektor és a gazdaság összefonódjanak, és kölcsönösen erősítsék egymást, miközben az ország képes a globális és helyi kihívásokra is reagálni.

A globális geopolitikai helyzet folyamatos változása, a biztonsági fenyegetettségek fokozódása, valamint a nemzetközi fegyverkezési verseny új kihívások elé állítják Magyarországot.¹⁶ A Zrínyi-program célja nem csupán a haderő modernizálása, hanem egy olyan gazdasági háttér biztosítása, amely lehetővé teszi az önálló hadiipari termelést, és csökkenti a külföldi beszállítókra való támaszkodást. A saját hadiipar kifejlesztése és fenntartása nem csupán gazdasági stabilitást jelent, hanem védelmi önállóságot is biztosít, lehetővé téve az ország számára, hogy saját eszközeivel és képességeivel reagáljon a nemzetbiztonsági kihívásokra. Az integráció ebben az értelemben összekapcsolja a gazdasági fejlődést és a honvédelmi képességek bővítését.¹⁷ Egy erős gazdasági háttér, amely képes fenntartani és fejleszteni a hadiipari kapacitásokat, olyan stabilitást biztosít, amely lehetővé teszi, hogy Magyarország megbirkózzon a gyorsan változó globális biztonsági környezettel. Az integráció nem csupán a hadsereg számára szükséges eszközök biztosítását szolgálja, hanem azt is, hogy a katonai szempontokon túlmenően társadalmi és iparpolitikai szempontból is előnyös folyamatok induljanak be.¹⁸

¹⁴ Fiott 2024, 56.

¹⁵ Petkovics 2016, 72.

¹⁶ Szenes 2022, 107.

¹⁷ Szilágyi 2021: 36.

¹⁸ Majchrowska 2022, 105.

A hazai hadiipar fejlesztése

A gazdasági integráció és a védelmi ipar megerősítése szoros összefüggésben áll a hazai hadiipari vállalatok tevékenységével. A meghatározó súlyt természetesen az olyan nagyobb volumenű cégek és gyártókapacitások képviselik, mint az Armcom Zrt., a HM Arzenál, az Arzenál Fegyvergyár Zrt., a Lynx-gyár, valamint a harcjárművek (Gidrán), páncélozott gépjárművek és lőszer gyártásával foglalkozó üzemek, azonban egyes kisebb szereplők – például a Currus Zrt. – is hozzájárulnak e folyamathoz. A Currus Zrt. jelentős szerepet játszik a katonai eszközök fejlesztésében és gyártásában. A cég példáján keresztül is jól szemléltethető, hogy a hazai gyártás nemcsak a védelmi célokat szolgálja, hanem közvetlenül hozzájárul a gazdasági növekedéshez, a munkahelyteremtéshez és a tudásbázis fejlesztéséhez is.

A magyar hadiipari vállalatok, köztük a Currus Zrt., a Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program kulcsszereplői, mivel képesek biztosítani a védelmi ipar számára szükséges technológiai innovációkat, miközben nemcsak az ország biztonságát erősítik, hanem gazdasági szempontból is fontos szerepet játszanak. Az ilyen cégek tevékenysége hozzájárul a gazdasági integrációhoz, mivel nemcsak közvetlenül, hanem közvetve is szolgálják az ipari fejlődést, a kutatás-fejlesztési tevékenységeket, valamint a szakképzett munkaerő felkészítését. Ezek a gazdasági társaságok az ország gazdasági és biztonsági önállóságának kulcselemei, mivel csökkenthetik a külföldi beszállítóktól való függőséget, és hozzájárulhatnak a tudásalapú gazdaság megteremtéséhez, a műszaki-technikai fejlesztésekhez. A hazai hadiipari cégek nemcsak a honvédelmi szektor számára, hanem az egész gazdaság számára előnyösek.

A GAZDASÁGI INTEGRÁCIÓ HATÁSAI A TÁRSADALOMRA: TÁRSADALMI KOHÉZIÓ ÉS STABILITÁS

A gazdasági integráció nemcsak a gazdaságra és a honvédelemre van hatással, hanem a társadalom egészére is. Az ipari fejlődés, a munkahelyteremtés és a gazdasági stabilitás erősítése közvetlenül hozzájárul a társadalmi kohézióhoz. A Zrínyi-program nemcsak katonai, hanem társadalmi szempontból is fontos. A gazdasági növekedés és a hadiipari fejlesztés elősegíti a munkahelyek számának bővülését, az ipari tudásbázis növekedése lehetőséget ad arra, hogy a társadalom széles rétegei részesüljenek a gazdasági előnyökből.

Bár a gazdasági integráció és a védelmi ipar fejlesztése számos előnnyel jár, ezek a folyamatok sem mentesek a kihívásoktól. A Zrínyi-program céljainak megvalósítása nem csupán anyagi és technológiai, hanem politikai és társadalmi kihívásokat, kérdéseket is felvet.

Technológiai fejlesztés és innovációs képességek

A hadiipari termelés és a védelmi szektor fejlesztése kulcsfontosságú a gazdasági integráció szempontjából, azonban a technológiai innovációk gyors üteme és a magas szintű kutatás-fejlesztési (K+F) igények jelentős kihívást jelentenek. A védelmi ipar rendkívül technológiaiigényes, és az új fegyverek, -rendszerek és eszközök kifejlesztése sokszor évtizedekig tartó folyamatot igényel. Ehhez magas szintű kutatási és mérnöki tudás szükséges, valamint jelentős tőke- és időbefektetés.

A hazai hadiipari cégek, mint például a Currus Zrt., amelyek az új fejlesztések kulcsszereplőivé válnak, egy-egy szűkebb szakterületre képesek koncentrálni, azonban az ipari szektor globálisan versenyez a legfejlettebb technológiáért. A világ nagy hadiipari szereplői – például az Egyesült Államok, Oroszország vagy Kína – jelentős állami támogatással és erőforrással

rendelkeznek, ami a fejlesztéseiket gyorsabbá és költséghatékonyabbá teszi. Magyarország számára komoly feladat, hogy a globális versenyben megőrizze a versenyképességét, és folyamatosan képes legyen új technológiákat integrálni a saját fejlesztési folyamatába.

Finanszírozási kihívások és költségvetési korlátok

A Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program ambiciózus céljainak eléréséhez hosszú távú és jelentős pénzügyi befektetések szükségesek. A honvédelmi költségvetés az állami költségvetés kiemelt tételei közé tartozik, ugyanakkor nagyságrendje más meghatározó ágazatokhoz képest eltérő súlyt képvisel. Az ipari fejlesztésekhez szükséges állami támogatások biztosítása ezért nem minden esetben könnyű feladat. Magyarország, bár erősödő gazdasággal rendelkezik, még mindig egy közepes jövedelmű ország, amelynek a gazdaságát számos külső tényező befolyásolja. Ez azt jelenti, hogy az erőforrások elosztása és a fejlesztések finanszírozása kompromisszumokat igényel. Az állami támogatás mellett fontos a magánszektor bevonása és a külföldi befektetők érdeklődésének fenntartása is, hogy ne csak az állami költségvetésre hagyatkozzon a védelmi ipar fejlődése. A nemzetközi együttműködés, mint például a NATO-kereteken belüli közös fejlesztések, hozzájárulhatnak a költségek megosztásához.

Politikai és geopolitikai kockázatok

A globális geopolitikai helyzet gyorsan változhat, és a nemzetközi politikai döntések, szövetségek és konfliktusok közvetlen hatással vannak a gazdasági integrációs folyamatokra. A Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program célja Magyarország védelmi kapacitásainak megerősítése,¹⁹ ugyanakkor a program értelmezése összetett, mivel a geopolitikai kockázatok – például az Európa keleti határainál kialakuló feszültségek – folyamatosan befolyásolják a védelmi ipar fejlesztési prioritásait. A program nem kizárólag a katonai képességek modernizációjára irányul, hanem egy komplex, többdimenziós fejlesztési keretrendszerként értelmezhető,²⁰ amely magában foglalja a szervezeti, technológiai, ipari és humán tényezők²¹ összehangolt fejlesztését is.

Munkaerő és képzés

A hazai hadiipar növekedéséhez elengedhetetlen, hogy biztosítani tudjuk a megfelelő szakképzett munkaerőt. Az ipari és technológiai fejlesztésekhez szükséges mérnökök, kutatók és gyártási szakemberek képzése és megtartása hosszú távú kihívást jelent. A fiatalok pályaválasztási kedve, a munkaerőpiaci trendek és a külföldi munkavállalási lehetőségek mind befolyásolják a hazai védelmi iparban való munkavállalást.

Ezért kiemelt figyelmet kell fordítani a megfelelő oktatási és szakképzési programokra, amelyek képesek a jövő generációját felkészíteni a védelmi ipar igényeire. Az oktatási intézmények, a kutatóintézetek és a hadiipari vállalatok közötti szorosabb együttműködés elengedhetetlen a felkészült szakemberek képzéséhez, a szellemi muníció megteremtéséhez.

¹⁹ Benkő 2023a, 4.

²⁰ Benkő 2023b, 7.

²¹ Benkő 2023c, 8.

A gazdasági integráció és a védelmi ipar fejlesztése Magyarország számára egy komoly lehetőség, de egyben jelentős kihívásokat is magában rejt. A Zrínyi-program céljai, amelyek a magyar védelmi képességek erősítésére és a hazai hadiipari kapacitások fejlesztésére összpontosítanak, számos előnnyel járnak: például a gazdasági függetlenség növekedésével, a munkahelyteremtéssel és a technológiai fejlődés előmozdításával. Kulcsfontosságú, hogy a kormányzat megfelelő politikai és gazdasági stratégiát alakítson ki, amely nemcsak a védelmi ipar fejlesztését, hanem a társadalmi kohéziót és a gazdasági stabilitást is elősegíti. A hazai hadiipari vállalatok szerepe döntő lehet abban, hogy az ország képes-e versenyképes és fenntartható hadiipari kapacitásokat kiépíteni, amelyek mind nemzetbiztonsági, mind gazdasági szempontból előnyösek lesznek.

A jövőben Magyarország számára az egyik legfontosabb cél, hogy olyan szoros gazdasági és politikai együttműködések alakítsanak ki regionális és nemzetközi szinten, amelyek biztosítják a szükséges erőforrásokat és fenntarthatóságot. Az integráció tehát nemcsak gazdasági, hanem politikai és társadalmi szinten is kulcsfontosságú lesz Magyarország számára a következő évtizedekben.

VÉDELEMGAZDASÁG ÉS STRATÉGIAI TERVEZÉS A TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓ SZOLGÁLATÁBAN

A védelemgazdaság és annak tervezése elengedhetetlen ahhoz, hogy egy ország képes legyen hatékonyan reagálni a biztonsági kihívásokra és válsághelyzetekre, miközben fenntartja gazdasági stabilitását és védelmi képességeit. A védelemgazdasági tervezés folyamata összetett, multidiszciplináris megközelítést igényel, amely összekapcsolja a gazdasági, ipari és politikai tényezőket, miközben figyelembe kell venni a nemzetközi és hazai környezet változásait. A tervezés célja, hogy a gazdaság, a társadalom és a védelmi szektor együttesen legyenek képesek felkészülni és alkalmazkodni a különféle válságokhoz, biztosítva a haderő megfelelő felszerelését és fenntartását háborús környezetben is.²²

A védelemgazdaságban a legfontosabb célkitűzés az, hogy biztosítsuk a szükséges erőforrások, például az ipari kapacitások, munkaerő, anyagok és pénzügyi források folyamatos rendelkezésre állását, különösen a háborús vagy válsághelyzetekben. Ehhez elengedhetetlen, hogy a gazdaság képes legyen gyorsan reagálni a környezet változásaira, és mobilizálni az ipari erőforrásokat a védelmi igények kielégítésére. Az ipari kapacitások mozgósítása, a termelési folyamatok átalakítása és a szükséges termékek előállítása mind alapvető elemei annak, hogy a nemzeti védelmi erőforrások megfelelő szinten álljanak rendelkezésre a váratlan helyzetekben.

Ezenkívül fontos megemlíteni, hogy a védelemgazdaság szoros összefüggésben áll az ország nemzeti biztonsági stratégiájával. Az erőforrások, mint az energiaellátás, a munkaerőpiac, valamint a különféle alapanyagok és technológiai fejlesztések biztonságos és fenntartható kezelése döntő szerepet játszik abban, hogy a védelmi szektor ne csak megfelelő mennyiségű és minőségű eszközöket kapjon, hanem a szükséges infrastruktúra, technológia és szakértelem is biztosítva legyen. A védelmi ipar gyártási kapacitásai kiemelt jelentőséggel bírnak, mivel ezek biztosítják a modern páncélozott járműveket és más hadi eszközöket, amelyek a védelmi erőforrások hatékony mozgósításához elengedhetetlenek.

²² Paulo 2008, 23.

A védelemgazdaság sikeres működtetéséhez elengedhetetlen, hogy a gazdaság ne csupán reagáljon a felmerülő igényekre, hanem képes legyen előre látni a jövőbeli kihívásokat is. Ez az állami szintű védelemgazdasági tervezés részéről folyamatos figyelemmel kísérést, adatgyűjtést és elemzést igényel, amelynek célja, hogy a különböző válsághelyzetekben alkalmazható stratégiákat dolgozzanak ki. A stratégiai tervezés során fontos, hogy a gazdaság és a védelmi szektor közötti kapcsolat ne csupán rövid, hanem hosszú távon is fenntartható legyen, figyelembe véve a globális gazdasági trendeket, a nemzetközi együttműködési folyamatokat és a technológiai fejlődést.

A gazdaságmozgósítás során nemcsak a hadiipari termelés átállítása szükséges, hanem a logisztikai és szállítási rendszerek megerősítése is. A különböző védelmi eszközök és alapanyagok gyors és hatékony szállítása kulcsfontosságú ahhoz, hogy az ipari kapacitások gyorsan mozgósíthatóak legyenek. Ehhez fejlett közlekedési és logisztikai infrastruktúrára van szükség, amely biztosítja a termelési erőforrások és a késztermékek zökkenőmentes áramlását az ellátási láncban. Az ilyen típusú rendszerek nemcsak a háborús helyzetekre való felkészülés során fontosak, hanem a gazdasági válságok, természeti katasztrófák és más rendkívüli események esetén is alapvető szerepet játszanak.

A védelemgazdasági tervezés során elengedhetetlen a hazai és nemzetközi piacok, valamint a különböző geopolitikai helyzetek folyamatos figyelemmel kísérése is. Magyarország mint NATO-tagország különös figyelmet fordít a nemzetközi együttműködések erősítésére, amely lehetővé teszi a közös fejlesztési programokban,²³ beszerzésekben és közbeszerzési eljárásokban való részvételt. A nemzetközi kapcsolatokat nemcsak a biztonság, hanem a gazdasági versenyképesség növelésére is ki kell használni, mivel ezek elősegíthetik a hazai ipari kapacitások fejlődését és a védelmi technológiák innovációját.

A védelemgazdaság tervezésének egyik legnagyobb kihívása a különböző szinteken és szektorokban végrehajtott intézkedések összhangjának megteremtése a gazdaság teljes körű mozgósításának érdekében. A gazdaság és a védelmi szektor közötti koherens kapcsolat biztosítása érdekében folyamatosan monitorozni szükséges az erőforrások elosztását, a termelési kapacitások kihasználását és a munkaerőpiaci helyzetet. A legnagyobb siker akkor érhető el, ha a védelmi erőforrásokat a védelmi ipar fenntartása érdekében folyamatosan mozgósítjuk, alkalmazzuk.

A védelemgazdaság területén jelentkező célkitűzések elsősorban a hazai hadiipari fejlesztések és innovációk előmozdítására irányulnak. Magyarország számára kulcsfontosságú, hogy megőrizze és továbbfejlessze a védelmi technológiákat, így a Zrínyi-programban szereplő modernizációs programok kulcsszerepet kapnak. A helyi gyártás növelése, a technológiai innovációk alkalmazása és a különböző ipari ágazatok összekapcsolása révén Magyarország nemcsak saját védelmi szükségleteit lesz képes kielégíteni, hanem nemzetközi szinten is versenyképessé válhat a védelmi ipar piacán.

A védelemgazdaság tervezése tehát egy folyamatosan fejlődő, rendkívül összetett és dinamikus változó terület, amely az ország biztonságának és gazdasági stabilitásának biztosításához szükséges alapvető intézkedések és fejlesztések koordinálására irányul. A tervezés sikeressége abban rejlik, hogy a gazdaság, a társadalom és a védelmi szektor képes

²³ A NATO Common Funding System keretében megvalósuló közös finanszírozású programok, a NATO Support and Procurement Agency (NSPA) által koordinált beszerzések, valamint az EU European Defence Fund (EDF) kutatás-fejlesztési és közös képességfejlesztési projektjei. Ide sorolhatók továbbá a többnemzeti beszerzési együttműködések is, mint például a NATO Air Command and Control System (ACCS) vagy különböző interoperabilitást erősítő közös beszerzési programok.

legyen gyorsan alkalmazkodni a változó körülményekhez, miközben hosszú távon fenntartja a nemzet biztonságát és védelmi képességeit.

VÉDELEMGAZDASÁG ÉS TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓ: KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK

A védelemgazdaság nemcsak a katonai erőforrások fenntartására és a háborús helyzetekre való felkészülésre összpontosít, hanem alapvetően hatással van a társadalom működésére is. A védelemgazdaság és a társadalmi integráció kapcsolata különösen fontos a fenntartható, hosszú távú nemzeti biztonság érdekében, mivel a társadalom egységét és kohézióját erősítheti, miközben biztosítja a szükséges erőforrásokat a védelmi szektor számára.²⁴

A társadalmi integráció alatt nemcsak a különböző társadalmi rétegek közötti egyenlőségre gondolunk, hanem arra is, hogyan képes a védelemgazdaság minden polgárt aktiválni és mozgósítani a nemzeti védelem érdekében. A hadsereghez és a védelmi iparhoz való kapcsolódás egyre inkább elengedhetetlenné válik a társadalom szélesebb rétegei számára, különösen most, a háborúk és válságok időszakában.

A védelemgazdaság számára kulcsfontosságú, hogy a társadalom minél nagyobb részét bevonja az erőforrások mobilizálásába. Ennek egyik alapvető feltétele, hogy a társadalom minden szegmense – a munkaerő, az ipari szektor, a politikai vezetés, de akár a civil társadalom is – tudatosan támogassa a katonai célok elérését. Ezt szolgálják azok a programok, amelyek a munkaerőpiacot, az oktatási rendszert, a szakmai képzést és a kutatás-fejlesztést összekapcsolják a védelemgazdaság igényeivel.

A társadalmi integráció terén kulcsszerepet játszik a védelmi iparnak a munkaerőpiacra gyakorolt közvetlen hatása. A védelmi iparágak különösen nagy mértékben járulnak hozzá a gazdasági fejlődéshez és a munkahelyek teremtéséhez, ami közvetlenül erősíti a társadalom gazdasági alapjait. A hadiipari fejlesztések, a modern páncélozott járművek, az elektronikai rendszerek és a katonai technológia fejlesztése olyan új iparágakat hozhatnak létre, amelyek lehetőséget adnak és munkahelyet kínálnak a fiataloknak, a szakembereknek.

Fontos, hogy a társadalom minden rétege, beleértve a nőket, a fiatalokat és más, korábban alulreprzentált csoportokat, aktívan részt vegyen a védelmi ipar fejlesztésében. A védelemgazdaság ezen az úton elősegítheti a társadalmi esélyegyenlőséget, miközben fenntartja a haderő magas szintű modernizációját és versenyképességét. A nemek közötti egyenlőség biztosítása, valamint a fiatal generációk számára a katonai és védelmi karrierlehetőségek bemutatása mind hozzájárulhat a társadalmi integráció növeléséhez és a védelemgazdaság elmélyítéséhez.

A védelemgazdaság sikeres működéséhez és hosszú távú fenntarthatóságához elengedhetetlen a társadalom pozitív attitűdjének kialakítása a hadsereg és a védelmi iparágak iránt. A társadalmi támogatás és az aktív részvétel biztosítása érdekében kiemelten fontos az oktatás szerepe és a tudatosság növelése. A társadalom széles rétegeinek megfelelő informálása és edukálása segíthet abban, hogy a védelemgazdaságban való közreműködés, részvétel valódi közösségi céllá váljon, és hogy az állampolgárok magukénak érezzék a nemzet biztonsági érdekeit. A társadalmi integráció és a védelemgazdaság közötti összhang elmélyítése érdekében az állami és katonai vezetés folytathatja az együttműködést a civil szervezetekkel, kutatóintézetekkel és a gazdasági szereplőkkel.

²⁴ Szenes 2015, 34.

KONKLÚZIÓ

A tanulmány megállapítja: a modern nemzetbiztonság csak a védelemgazdaság és a társadalmi integráció egymást erősítő folyamataira építve tartható fenn. A társadalmi részvétel és a védelmi szektor közötti kapcsolatok tudatos építése nem csupán a gazdasági, hanem a társadalmi és politikai stabilitást is szolgálja. A jövő kihívásaihoz alkalmazkodni képes haderő nemcsak technológiai, hanem társadalmi értelemben is innovatív megközelítést igényel.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Benkő Tibor: *A sikeres haderőfejlesztés záloga 1.* Honvédségi Szemle, 151. évf. 2023/1., 3–15. <https://doi.org/10.35926/HSZ.2023.1.1> (Letöltés időpontja: 2026. 04. 30.)
- Benkő Tibor: *A sikeres haderőfejlesztés záloga 2.* Honvédségi Szemle, 151. évf. 2023/2., 3–16. <https://doi.org/10.35926/HSZ.2023.2.1> (Letöltés időpontja: 2026. 04. 30.)
- Benkő Tibor: *A sikeres haderőfejlesztés záloga 2.* Honvédségi Szemle, 151. évf. 2023/3., 3–16. <https://doi.org/10.35926/HSZ.2023.3.1> (Letöltés időpontja: 2026. 04. 30.)
- Bocz, 2022. Bocz J. (2002): Magyar Szociológiai Társaság konferencia, Szeged. 2002. december 12–13.
- Crompton et al., 2000: *Renewing Class Analysis*. Oxford: Blackwell. Crompton, R. – Devine, F. – Savage, M. – Scott, J. (2000): *Renewing Class Analysis*. Blackwell Publishers, Oxford – Malden.
- Dupcsik–Szabari, 2015 Elméleti bevezető az Integrációs és dezintegrációs folyamatok a magyar társadalomban című OTKA kutatáshoz. Socio.hu. *Társadalomtudományi Szemle*, 5(3), 44–63. DOI: 10.18030/socio.hu.2015.3.44.
- Fiott, Daniel: Defence as a Core Pillar of European Integration. *Cidob Monographs*, 2024, 55–59.
- Gerő–Kovách, 2015: Struktúrák, egyenlőtlenségek és hálózatok. Socio.hu. *Társadalomtudományi Szemle*, 5(3), 17–43. DOI: 10.18030/socio.hu. 2015.3.17
- Habermas, 2005; Habermas, J. (2005): *Megismerés és érdek*. Jelenkor, Pécs.
- Kier, Elizabeth: Culture and Military Doctrine: France between the Wars. *International Security*, Vol. 19, 1995/4., 65–93. <https://muse.jhu.edu/article/447378>. (Letöltés időpontja: 2025. 05. 04.)
- Kovách, I.: *Integrációs mechanizmusok a magyar társadalomban*. Argumentum Kiadó, Budapest, 433., 2020.
- Kovács, 2012. Kovács, K. (2012): Rescuing a small village school in the context of rural change in Hungary. *Journal of Rural Studies*, 2, 108–117.
- Kovách et al. 2015. Kovách I. – Kristóf L. – Szabó A. (2015) Társadalmi integráció, dezintegráció és társadalmi rétegződés. Socio.hu. *Társadalomtudományi Szemle*, 3, 63–83. DOI: 10.18030/socio.hu.2015.3.63. (Elérve: 2024. április 02. 17:07.)
- Kovách – Kristóf, 2012. Kovách I. – Kristóf L. (2012): Elit és társadalmi integráció. In: Kovách I. – Dupcsik Cs. – P. Tóth T. – Takács J. (szerk.): *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon*. MTA-TK, Budapest, 30–44.
- Kovách–Megyesi, 2012. Kovách I. – Megyesi B. (2012): Az átalakuló kormányzás hatása a vidéki települések társadalmára. In: Kovách I. (szerk.): *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon*. MTA-TK, Budapest, 167–187.
- Kozma, 2002. Kozma T. (2002): *Határokon innen, határokon túl*. Oktatókutató Intézet–Új Mandátum, Budapest.
- Majchrowska, Elżbieta: *Economic defence as one of the pillars of total defence – the case of RTAs as an instrument of strengthening the EU's competitiveness on foreign markets*. Oficyna Wydawnicza AFM Uniwersytetu Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie XLVIII/2022, 99–111.

- Manigart, Philippe: Restructuring of the Armed Forces. In: Caforio, Giuseppe (szerk.): Handbook of the Sociology of the Military. *Handbooks of Sociology and Social Research*. Springer, New York, 2007. https://doi.org/10.1007/0-387-34576-0_19 (Letöltés időpontja: 2025. 05. 04.)
- Paulo, Jorge Silva: *The European Defense Sector and EU Integration*. Connections, Vol. 8, No. 1 (Winter 2008), 11–57.
- Petkovics Tamás: A hadiipar fejlesztési lehetőségei Magyarországon. *Katonai Logisztika*, 2016/1., 54–87.
- Szabari Vera 2015: A normák mint integrációs mechanizmusok a mai magyar társadalomban. *Socio.hu. Társadalomtudományi Szemle*, 5(3), 2–16. DOI: 10.18030/socio.hu.2015.3.2.
- Szenes Zoltán: A védelemgazdaság helyzete Magyarországon. *Katonai Logisztika*, 23. évf. 2015/2., 5–52.
- Szenes Zoltán: A hadifinanszírozás napjainkban (1990–2020). *Honvédségi Szemle*, 2022/6., 95–115. <https://doi.org/10.35926/HSZ.2022.6.8> (Letöltés időpontja: 2025. 05. 04.)
- Szilágyi Tibor: A Honvédelmi Minisztérium európai uniós forrásból megvalósuló fejlesztései a 2014–2020 közötti fejlesztési időszak első öt évében. *Honvédségi Szemle*, 147. évf. 2019/3., 33–45. <https://kiadvany.magyarhonvedseg.hu/index.php/honvszemle/article/view/250> (Letöltés időpontja: 2025. 05. 04.)

Veress Csongor Balázs

A MIGRÁCIÓ MINT FEGYVER

Egy rendkívül időszerű művet vehet kezébe az olvasó: a 21. század folyamatosan változó biztonsági környezetében a kihívások egyre komplexebbek, nemcsak a harctereken jelentkeznek, hanem a politikai, gazdasági és társadalmi rendszerek destabilizációja útján is. A szerző részletesen, tudományos alapossággal elemzi ennek egyik különösen hatékony eszközét, a hibrid hadviselés keretében fegyverként alkalmazott tömeges migrációt.

A könyv a Zrínyi Kiadó webshopjában (shop.hmzrinyi.hu) vagy a kiadó könyv- és térképboltjában (1024 Budapest, Filler utca 14.) **10% KEDVEZMÉNNYEL** vásárolható meg.

2025 | puhatáblás | 248 oldal

3490,-